

Bir Kent Hakkı Olarak Katılım Hakkının Uygulanabilirliğine Dair Bir Değerlendirme: Seğmenler Parkı Protokolü

*

Nazlı Yücel Batmaz¹
ORCID: 0000-0003-1950-7410

Irmak Dalgıç²
ORCID: 0000-0003-1503-7730

Öz

Kentsel alanların gelişmeye başlamasıyla yaş, cinsiyet, meslek durumu fark etmeksizin tüm bireylere hitap eden büyük ve fonksiyonel kentsel parklar kurgulanmıştır. Seğmenler Parkı kent merkezinde yer alan kent parklarına örnek verilebilir. Bu parkın canlandırılması amacıyla Ankara Büyükşehir Belediyesi, Murat Karayalçın döneminde Gazi Üniversitesi ile bir protokol imzalamıştır. Üniversite ile belediye arasında yapılan bu protokol, hem kentsel alan olarak parkların hem de doğal sit alanı olan bir mekanın işlevsel hale getirilmesinde yerel yönetimler yerine başka bir kurumun çalışma yürütmesini bir kent hakkı olan katılım kapsamında sorgulamıştır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle kavramsal çerçeve çizilmiştir. Literatür araştırması yöntemiyle yapılan çalışmada Seğmenler Parkı protokolü incelenmiştir. Kent parklarının ve Seğmenler Parkı'nın tarihçelerinden bahsedilmiş; bu mekanların kullanımına, bakım ve onarımına ilişkin mevzuattan yararlanılarak detaylı bilgi verilmiştir. Daha sonra imzalanan protokol üzerinden Parkın kullanımı mevzuat ve katılım hakkı açısından değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Kent parkları, Seğmenler Parkı, kent hakkı, katılım hakkı, yeniden işlevlendirme.*

¹ Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, nazli_yucel@yahoo.com

² Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, irmakdalgi1@gmail.com

An Evaluation of the Applicability of the Right to Participate as a Right to the City: Segmenler Park Protocol

*

Nazlı Yücel Batmaz³
ORCID: 0000-0003-1950-7410

Irmak Dalgıç⁴
ORCID: 0000-0003-1503-7730

Abstract

With the development of urban areas, large and functional urban parks have been designed that appeal to all individuals regardless of age, gender and occupation. Segmenler Park can be given as an example of urban parks located in the city center. In order to revitalize this park, Ankara Metropolitan Municipality signed a protocol with Gazi University during the Murat Karayalçın period. This protocol, signed between the university and the municipality, has questioned the fact that another institution, instead of local governments, is working on the functionalization of both parks as an urban area and a place that is a natural protected area, within the scope of participation, which is a city right. In this context, first of all, the conceptual framework was drawn in the study. The protocol of Segmenler Park was examined in the study conducted with the literature research method. The histories of city parks and Segmenler Park were mentioned; Detailed information has been given by making use of the legislation on the use, maintenance and repair of these spaces. The use of the Park was evaluated in terms of legislation and the right to participate through the protocol signed later.

Keywords: *Urban parks, Segmenler Park, city right, participation right, re-functioning.*

³ Associate Professor, Ankara Hacı Bayram Veli University, Political Science and Public Administration, nazli_yucel@yahoo.com

⁴ PhD Student, Ankara Hacı Bayram Veli University, Political Science and Public Administration, irmakdalgic1@gmail.com

Giriş

Tarihsel olarak yeşil alan ihtiyacı, kentte yaşayan bireyler için temel ihtiyaç statüsünde olmuştur. İnşa edilen neredeyse her bina için bahçe, her kent için park yapmak oldukça doğal ve gereklidir. Ancak kırdan kente hızlı göç neticesinde kent nüfusu artmış ve barınmak-çalışmak için tasarlanan kentlerde yeterli günışığı ve yeşil alan gibi bazı ilkeler göz ardı edilmiştir. Bunlar doğada kendi halinde bulunan ancak insan eliyle bozulmuş faktörlerdir.

Günlük yaşamının büyük bölümünü çalışarak geçiren kentli insanlar streslerini ve yorgunluklarını temiz hava, güneş, sessizlik, yeşil alan ihtiyaçlarını karşılayarak giderirler. Bunların sağlandığı yerler parklardır. Parklar özellikle de kent parkları çok sayıda sosyal ve fiziksel aktivitenin yapıldığı, benzer ya da farklı insanların karşılaştıkları mekanlardır. Günümüzde yerel yönetim birimleri bu kriterleri sağlayan alanlar inşa etmeye, rekabetçi kent anlayışı çerçevesinde de en iyisini yapmaya çalışırlar. En iyisi için gerekli olan ise ihtiyaçların halk, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetim birimleriyle beraber belirlendiği katılımcı ortamı sağlamaktır.

Ülkemizde parklar yerel yönetimlerin görev alanında yer almaktadır. Parkların kullanım ve korunmasına ilişkin koşullar, evrensel ilkelere de uygun olarak mevzuatlar çerçevesinde belirlenir. Ancak çalışmamızın konusu olan Seğmenler Parkı'nın özel durumu doğal sit alanı olmasıdır. Bu sebeple 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu da bu park için yapılacak çalışmalarda devreye girer. Doğal sit alanı olan parkların kullanımı ve korunması sırasında yerel yönetime de kullanıcılara da sorumluluk düşmektedir. Bu parkın diğer bir özelliği ise, bir protokolün konusu haline gelmiş olmasıdır. Ankara Büyükşehir Belediyesi 1991 yılında Seğmenler Parkı için Gazi Üniversitesi ile Protokol imzalamıştır.

Bu bilgiler ışığında yapılan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm kent hakkı ve katılım hakkı kavramlarının tanımlandığı ve açıklandığı kavramsal çerçeveyi oluşturan bölümdür. İkinci bölümde öncelikle kent parkları tanımı yapılmış daha sonra Seğmenler Parkı tarihçesinden bahsedilmiştir. Üçüncü bölüm ise Park'a ilişkin protokolün detaylarından bahsedildiği, bu Protokolün mevzuat ve katılım açısından değerlendirmesinin yapıldığı bölümdür.

Kavramsal Çerçeve: Kent Hakkı ve Katılım Hakkı

Kentler oldukça karmaşık dolayısıyla da tanımlanması zor mekanlardır. Nüfusun yapısı, üretim şekli ve insan ilişkileri gibi faktörler nedeniyle kentler

kırlardan farklılaşır. Kent nüfusu, sanayileşme ve teknolojinin gelişimi gibi sebeplerle kırdan yaşanan göç neticesinde hızlı bir şekilde artmıştır. Çeşitli amaçlarla ama özellikle de çalışmak amacıyla kente göçen bu insanlar aradıklarını bulamayınca kente uyum sağlayamaz ve yabancılaşırlar. Bu durum kentte birçok soruna neden olur. Hem kentte önceden yaşayanlar hem de göç edenler için sorunların görünür hale gelmesi uluslararası kuruluşları dahi çözüm arayışına götürmüştür.

Kent sorunlarına ilişkin çalışma yürüten kuruluşların başında Avrupa Birliği, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler gelir. Önemli belgelerden biri olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Birleşmiş Milletler tarafından 1948 yılında yayınlanmıştır. Bildirgede birinci ve ikinci kuşak şeklinde tabir edilen temel insan hakları yer almaktadır. Ancak kent hakkıyla ilgili olarak eşitlik ve kardeşlik (md.1), işkenceye karşı durma (md.5), yasalar önünde eşitlik (md.7), konut ve iletişim dokunulmazlıkları (md.13 ve 14) gibi maddeler sayılabilir. Temel insan hakları sayılan katılma, eşit söz sahibi olma, eğitim, sağlık vb. haklar da kent hakkıyla ilgilidir (Mutlu ve Yücel Batmaz, 2020, s. 76). 1950li yıllardan sonra kentte yaşamaya başlayan insanlar için yeni ihtiyaçlar ortaya çıkmış bu durum yeni hakları doğurmuştur. Bu haklar 3. Kuşak haklar, yeni nesil haklar ya da dayanışma hakları şeklinde adlandırılır. Dayanışma hakları gelecek nesilleri de ilgilendiren, bireylerin yanı sıra halkların, toplumların ve devletlerin özne konumunda olduğu haklardır (Akkoyunlu Ertan, 2008, s. 133). Genel anlamda kentli hakları olarak da değerlendirilen bu haklar Keleş tarafından, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve Avrupa Kentsel Şartı'nda yer alan güvenlik, konut, sağlık, ulaşım, eğitim katılım gibi haklardan kent sakinlerinin yaş, cinsiyet, etnik köken, dil, din fark etmeksizin herkesin yararlanma hakkı olarak tanımlamıştır (Keleş, 2021, s. 86).

Kent hakkı kavramı 1968 yılında Lefebvre tarafından ortaya atılmıştır. Kent hakkını çılgılık ve talebe benzetir Lefebvre. Geleneksel kentlere dönüş değil de dönüşmüş, yenilenmiş kentsel yaşam hakkıdır (Lefebvre, 2015, s. 132). Bu dönemden sonra kent hakkına ilişkin uluslararası çalışmalar yapılmaya başlanmış, önemli belgeler yayınlanmıştır. Bunlardan biri 1992 yılında Avrupa Konseyi tarafından yayınlanan Avrupa Kentsel Şartıdır. Avrupa Kentsel Şartı, 20 maddelik Avrupa Kentli Hakları Deklarasyonu ile başlar ve 13 ilke ile devam eder. Bu Şart ideal kenti ve kentsel yaşamı sağlamak için yayınlanmıştır. Ancak dönemin değişen koşulları, bu Şart'ın da güncellenmesini gerekli kılmıştır. Bunun üzerine Avrupa Konseyi Avrupa Kentsel Şartı-2: Yeni

Bir Kentlilik İçin Manifestoyu yayınlamıştır. 2008 yılında yayımlanan bu genişletilmiş metin, kent ve kasabalarda yaşayan kişilerin sahip olması gereken hakları ve buna ilişkin yerel yönetim birimlerine düşen görevleri içermektedir. Merkezi yönetimden çok yerel yönetimlerin üzerinde durulmuştur. Yerel yönetim birimleri kentte yaşayan bireylere en yakın kurumlardır ve kent hakkından adil şekilde yararlanması için çalışma yürütürler. Hem kent hakkı kavramının hem de yerel yönetim birimlerinin çalışmalarının ortaklaştığı alanlardan biri ise kent parklarıdır.

Kent parklarının kamusal kullanımı kent hakkı statüsündedir. Avrupa Kentsel Şartında yer alan 20 maddeden “Kirlenmemiş, Sağlıklı Bir Çevre Hakkı”, “Sağlık”, “Spor ve Dinlenme”, “Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre”, “Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar” maddeleri doğrudan yeşil alan ihtiyacı ile ilgilidir. “Katılım” ve “Eşitlik” maddeleri ise kamusal alanın kullanımına ilişkin olarak değerlendirilebilir.

- Kirlenmemiş, Sağlıklı Çevre: Hava, gürültü, su ve toprak kirliliği olmayan, doğası ve doğal kaynakları korunan bir çevre,
- Sağlık: Beden ve ruh sağlığının korunmasına yardımcı çevrenin ve koşulların sağlanması,
- Spor ve Dinlenme: Yaş, yetenek ve gelir durumu ne olursa olsun her birey için spor ve boş vakitlerini değerlendirebileceği olanakların sağlanması,
- Kaliteli Bir Mimari ve Fiziksel Çevre: Tarihi yapı mirasının duyarlı bir biçimde restorasyonu ve nitelikli çağdaş mimarinin uygulanmasıyla, uyumlu ve güzel fiziksel mekanların yaratılması,
- Doğal Zenginlikler ve Kaynaklar: Yerel doğal kaynak ve değerlerin; yerel yönetimlerce akılcı, dikkatli, verimli ve adil bir biçimde, beldede yaşayanların yararları gözetilerek, korunması ve idaresidir.
- Katılım: Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması,
- Eşitlik: yerel yönetimlerin; tüm bu hakları bütün bireylere cinsiyet, yaş, köken, inanç, sosyal, ekonomik ve politik ayırım gözetmeden, fiziksel veya zihinsel özürlerine bakılmadan eşit olarak sunulmasıyla yükümlü olmasıdır.

Sayılan bu haklardan katılım hakkı, demokrasi anlayışının gelişmesi için öncelikli gerekliliğe sahiptir. Demokrasinin yerleştirilmesi ve tabandan yaygınlaşması için katılım hakkı ulusal ve uluslararası düzlemde geliştirilmeye çalışılır.

Ülkemizde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, Avrupa Kentsel Şartı 1-2, Gündem-21 Programı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve yerel yönetimlere ilişkin mevzuat çerçevesinde katılım kavramı açıklanmaya ve uygulanabilir kılınmaya çalışılmıştır. Demokrasi en yaygın tanımıyla halkın kendi kendini yönetimidir. Böyle bir sistemde halkın karar alma mekanizmalarına katılması gereklidir. Sadece seçim dönemlerinde oy kullanarak yapılan katılım, demokratik yönetim için yeterli değildir. Katılım halka yakın olması dolayısıyla yerel yönetimlerde etkin bir biçimde gerçekleştirilir. Hatta Mill yerel yönetimler için demokrasi okulu (Hill, 1974, s. 23) diyerek yerel yönetimlerin demokrasiye ilişkin ifade ettiği anlamı özetlemiştir.

Katılım hakkı, kentte kent sakinlerini ilgilendiren konularda onların fikrine başvurulması, karar alma süreçlerine katılımlarının sağlanması, şeffaf bir şekilde gerekli bilgilendirmenin yapılması, hesap verilebilir bir yönetim olması gibi birçok konuyu kapsar. Katılım hakkının uluslararası platformlarda gelişim sürecine ilişkin toplantılar ve temel belgeler ise şunlardır (Keleş, Erbay ve Görmez, 2020, s. 25-32):

- a- Birleşmiş Milletler tarafından
 - İleri 1972'de, her yirmi yılda bir yapılan Stockholm Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı,
 - İleri 1976'da, İnsan Yerleşmeleri (HABITAT) toplantıları ve Dünya Kentsel Forumu,
 - 1992'de Rio Konferansı ve Gündem-21'in benimsenmesi
- b- Avrupa Birliği
 - Yerellik ilk kez Kömür ve Çelik Antlaşmasında yer almıştır.
 - Avrupa Tek Senedi yerellik konusundaki yetki paylaşımını düzenlemiştir.
 - Maastricht, Amsterdam, Nice ve Lizbon Antlaşmalarıyla yerellik ilkesinin tüm politikaları kapsamı amaçlanmıştır.
- c- Avrupa Konseyi
 - 1985 yılı Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı
 - 1992 Kentli Hakları Şartı
 - 2001 Yurttaşların Kamusal Yaşama Katılmalarına İlişkin Tavsiye Kararı'dır.

Türkiye'de ise katılımın gelişimi dönemsel olarak farklılık göstermiştir. 1960-1990 yılları arasında doğrudan demokrasi denemeleri olmuştur. Ancak 2000li yıllardan itibaren katılım, yerel yönetimlere ilişkin kanunlarla düzenlenmiş ve sınırları belirlenmiştir. 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye

Kanunu 13. Maddesine göre herkes oturduğu beldenin hemşerisidir ve burada belediye tarafından alınacak karar ve hizmetlere katılmaya, belediye çalışmalarını hakkında bilgi almaya ve yardımlardan yararlanmaya hakkı vardır. Aynı Kanun'un 76. Maddesi, Gündem-21 hedefleri doğrultusunda Kent Konseylerinin kurulmasını konu alır. Kanun'a göre kent yaşamında, kentin görünümünün ve kenttaşlık bilincinin geliştirilmesi, kentin haklarının korunması, sürekli ve dengeli gelişme, çevre duyarlılığı, toplumsal dayanışma, saydamlık, hesap sorma, hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirme kent konseyinin amacıdır. Aynı Kanun'un 77. Maddesi, belediyelerin kamuoyu yoklaması yapabileceğini ve ayrıca halkın belediye çalışmalarına gönüllü katılım sağlayabileceğini belirtir. Yine 2005 yılında İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği yayınlanmış ve Kanun'da bahsedilen gönüllü katılımın esasları tanımlanmıştır. Belediye Kanun'un 20. Maddesi ise belediye toplantılarının halka açık şekilde yapılmasından ve toplantılara halkın katılımının mümkün olmasından bahseder. Uluslararası belgeler ve ulusal mevzuata ek olarak Avrupa Kentsel Şartı 1 ve 2'de katılımın kriterlerinin üzerinde durulmuştur. Buna göre (Pektaş ve Akın, 2010, s. 30-36):

- Halkın temsilcilerini demokratik olarak seçebilme hakkı olmalı,
- Halk yerel, politik ve idari yapılarda belirleyici olmalı,
- Toplumun geleceğini etkileyecek projelerde halka danışılmalı,
- Uzmanlardan oluşan ekiplerle gerçekleştirilen kentsel planlamalar yapılmalı,
- Gençlerin katılımı yerel yönetimlerce sağlanmalı,
- Katılımcı demokrasi uygulamaları olan halk meclisleri, yerel referandumlar ve halkın doğrudan katılımını sağlayan düzenlemeler uygulanmalı,
- Kentsel projeler konusunda bilgi teknolojilerinden yararlananlara, e-demokrasi ortamı yaratılmalıdır.

Sayılan bu maddeler çerçevesinde yerel yönetim birimlerinin sorumlulukları ve halkın yönetime katılma şekli belirlenmiştir. Kente ilişkin alınacak ve gelecek kuşakları dahi etkileyecek kararlarda halkın katılımı sağlanmalıdır. Katılım, hem kararların meşruluğunu hem de kent sakinlerinin kente aidiyetini artıran bir husustur. Özellikle kent parkları gibi kamusal alanların kullanımına ilişkin kararların kent sakinlerinin katılımıyla alınması demokratik bir süreç olması için gereklidir.

Kent Parkları: Kent Parklarının Gelişimi ve Seğmenler Parkı

Parklar kent sakinlerinin yeşil alan ve dinlenme ihtiyaçlarını karşılayan alanlardır. Tıpkı bahçeler gibi parkların da tarihi neredeyse insanlık tarihi kadar eskidir. Modern öncesi diyebileceğimiz bu dönem zarfında park ve bahçelerin mülkiyeti bir kişi veya gruba ait olmuştur. Bu dönemde park ve bahçeler toplanma alanları haline gelememiş, kamusal nitelik kazanamamıştır (Erbaş Gürler ve Özer, 2013, s. 77).

Parkların tarihi, oldukça eskilere dayanıyor olmasına rağmen kent parklarının oluşum ve gelişim süreci günümüze yakındır. Kent parklarının bir mekan olarak inceleme konusu haline gelmesi, 19. Yüzyılda nüfusun kırdan kente göçü ile başlar. Kent bu göçle sadece ekonomik olarak değil sosyal olarak da başa çıkmaya çalışır. Bu süreçte özellikle kentin güzelleştirilmesi, kırdan yaşayan bireyler için cazip hale getirilmesi ve kentte yaşayan insanların mutluluğu için kentsel çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri kentte rekreasyon alanı olarak parkların kullanılmasıdır. Özellikle Amerika’da peyzaj mimarı Fredrick Lax Olmsted tarafından yapılan çalışmalar bu konuda öncü olur. Olmsted parkların insan üzerinde iyileştirici etkisi olduğunu ve sınıf farkı olmaksızın herkesin parklardan yararlanması gerektiğini söyler. Bu gereklilik çerçevesinde New York’ta Central Park tasarlanmıştır (Onur ve Demiroğlu, 2016, s. 341).

Olmsted’a göre kent parkı, konut bahçelerinden daha geniş, sade ve doğal görünen, bir koruluk ve orman gibi yoğun yeşil dokusu olmayan açık ve yeşil alanlardır (Özdemir, 2009, s. 145). Bu tanımdan anlaşılacağı üzere kent parkları kent ile oldukça uyumlu ve doğal yapılardır. Ancak karmaşık yönlerinin olduğu da göz ardı edilemez. Parkı oluşturan canlı ve cansız birleşenlerin hepsi karmaşık bir yapı teşkil eder. Bu yapının amacı çevredeki insanları kendine çekmektir. Jane Jacobs parkların olduğu yerlerde insanların olmamasından, insanların olduğu yerlerdeyse parkların olmamasından şikayet eder. Çünkü parklar etrafından beslenir ve insanların kullanmadığı bir mekanda parklar işlevsiz, çöküntü alanlar haline gelir. İyi bir park “aktiviteler ve kullanımlar, ulaşılabilirlik, konfor ve imaj, sosyallik” imkanlarını sunar (Yücel, 2005, s. 3-5). Bu imkanlar, parkın kullanımı açısından çekici faktörlerdir. Ancak parkların bakımsız olması, ekipman eksikliği, çöküntü alanlar haline gelmesi, alkol-uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıkların yaygınlaşması kent parkı için itici faktörlerdir. Açık ve yeşil alan ihtiyaçlarını karşılamak için parka giden kent sakinleri bu mekanlarda sosyalleşir; hem kente aidiyetleri hem de aidiyetle bağlantılı olarak sorumluluk hisleri artar.

Kent parklarının tüm kente hizmet etmesi, merkezi olarak konumlanması, rahatlıkla ulaşım sağlanabilmesi, koşu, yürüyüş, fitness gibi fiziksel aktivitelere ve piknik yapma gibi sosyalleşme faaliyetlerine imkan vermesi gerekir. Her yaş, her meslek grubu ve her cinsiyetin yararlanabileceği mekanlar olması dolayısıyla gerekli sosyal ve fiziksel düzenlemelere ek olarak güvenlik tedbirlerinin de alınması gerekir. Kent parkları, zamanının çoğu çalışarak geçen yorgun insanlar için rekreasyon alanlarıdır. Rekreasyon günümüzde çok sık kullanılmaya başlanmış bir kavramdır. Latince yeniden yaratma (recreate) kelimesinden türetilmiş olup yenilenme deneyimi, günlük rutinden kaçış, canlanma ve değişim anlamlarında kullanılır (Öztürk, 2018, s. 35). Rekreasyona ilişkin birçok tanım daha vardır ve hepsi iyi hislerin oluşturulması ve sürdürülmesine ilişkindir. Kent parklarının işlevleri ve planlama ilkeleri Yüksel Öztan'a göre şu şekilde sıralanabilir (Sarıkaya, 2007, s. 5-7):

- Uyuşmazlık gösteren farklı alanlar arasında denge sağlamak,
- Kentteki tüm unsurları organik düzen içinde bir araya getirmek,
- İklim değişikliğinden olumsuz etkilenen kentlere mikroklimatik özellik kazandırmak,
- Işık ve hava sağlamak, gürültüyü absorbe etmek,
- Rekreasyon amaçlı dış mekan sağlamak,
- İnsan ve çevresi arasında denge kurarken kente renk katan, canlılık veren estetik değer kazandırmaktır.

Planlama ilkeleri ise bu işlevlere uygun olarak:

- Hem rekreasyonel hem de yararlı ve ihtiyaçlarla uyumlu bir kaynak olarak tasarlanmalıdır.
- Diğer açık ve yeşil alan sistemi içinde bütünlük ve güvenli ulaşım olanakları sağlanmalıdır.
- Kullanıcılar için rahat ve huzur verici olacak şekilde su yüzeyleri, bitkilendirme ve çevreleme olmalıdır.
- Her yaş ve kültür düzeyine hizmet verecek şekilde kapsayıcı üniteleri bulunmalıdır.
- Yakın çevreye hizmet verecek şekilde ilişkili olmalı ve çevrenin sosyo-ekonomik yapısı ve istekleri bilinmelidir.
- Tasarım bütünlüğü olmalıdır.
- Yıl boyu kullanılabilir şekilde planlanmalıdır.

Bahsedilen bu işlev ve planlama ilkelerine uygun olarak ülkemizde de çok sayıda kent parkı örneği vardır. Ankara ilinde yer alan Seğmenler Parkı kent parkına örnektir.

Seğmenler Parkı, Ankara'nın merkezine oldukça yakın olan yürüyerek ve ulaşım araçlarıyla kolayca ulaşılabilen bir parktır. Atatürk'ün 100. Doğum günü için Ankara Büyükşehir Belediyesi adına Doç. Dr. Selami Söze'nin projesiyle yapımına başlanmış ve 1983 yılında kullanıma açılmıştır. Park 65.060 metrekare büyüklüğündedir. Çim alanı 48.418 metrekare olan parkın çocuk oyun alanı 171 metrekare, fitness alanı 220 metrekaredir. Kavaklıdere'de yer alan park Çankaya Köşkü'nün hemen altında, İnan Caddesi ve Atatürk Bulvarı arasında yer alır (Ankara Büyükşehir Belediyesi [ABB], 2022).

Kent için önemli bir rekreasyon alanı olan bu Park, 2 adet büfe, 1 adet restoran ve kafe, 2 adet çocuk oyun alanı, 1 adet fitness alanı, 1 adet amfi tiyatro, 3 adet heykel, 1 adet mescit, 1 adet su oyunları havuzu, 1 adet yönetim binası ve güvenlik kulüpleri ile halka hizmet vermektedir (Kuter ve Çakmak, 2017, s. 99). Parkın birçok girişi bulunmakta ve girişler ücretsiz olarak yapılmaktadır. Bu durum sınıf ayrımı gözetmeksizin herkesin kolaylıkla yararlanabileceği bir yaşam alanı oluşturur. Park fiziki ve yönetsel yapısıyla kentli insanların ihtiyaç duyduğu koşulları sağlamaktadır.

Seğmenler Parkı, Ankara İli Kültür Envanter Listesinde yer alan, 3. Derece Doğal Sit Alanı sayılan bir parktır. Ankara Büyükşehir Belediyesi Murat Karayalçın döneminde parkın kullanımının yaygınlaştırılması için Gazi Üniversitesi öğrencileriyle bir protokol imzalanmış ve Seğmenler Parkının işletmesi üniversite öğrencilerine devredilmiştir.

Kent Hakkı Kapsamında Katılım Hakkının Uygulanabilirliğine İlişkin Bir Örnek: Seğmenler Parkı Protokolü

Seğmenler Parkı Protokolü ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu

Seğmenler Parkı'nın hem kent parkı hem de doğal sit alanı olması nedeniyle mevzuata göre tabi oldukları özel uygulamalar vardır. 19/06/2007 tarih ve 728 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun Doğal (Tabii) Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları İle İlgili İlke Kararlarında; doğal sit alanları "jeolojik devirlerle, tarih öncesi ve tarihi devirlere ait olup, ender bulunmaları veya özellikleri-güzellikleri bakımından korunması gerekli yer üstünde, yer altında veya su altında bulunan yapılarıdır." şeklinde tanımlanmıştır.

Doğal sit alanları; bakım ve onarımları, yenilenmeleri, kullanımları ve işletilmeleri açısından 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu 6.

Maddesi (c) bendinde korunması gereken alanlar olarak belirtilir. Bu alanların korunmasına ilişkin Tabiat Varlıklarını Koruma Merkez Komisyonu tarafından Doğal Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararları belirlenir. Bu ilke kararlar, doğal sit alanlarında nelerin yapıp yapılamayacağını, hangi kurumlardan izin ve görüş alınması gerektiğini belirtir. Sit alanlarının doğal bütünlüğü içerisinde etkin şekilde korunması, yaşatılması, değerlendirilmesi, belli bir vizyon ve tema etrafında geliştirilmesi, toplumun kültürel ve eğitsel ihtiyaçlarıyla buluşturulması amacıyla, planlama ve koruma konusunda yetkili merkezi ve yerel idareler ile sivil toplumun eşgüdümlü çalışması gerekir. Eşgüdüm sağlamak için oluşturulan ve sınırları ilgili idarelerin görüşleri alınarak Bakanlıkça belirlenen yerlere, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu md.3.'e göre yönetim alanı denir. Seğmenler Parkı da bir yönetim alanıdır. Bu mekana ilişkin izlenecek yol ilgili idareler aracılığıyla belirlenerek uygulanır.

Seğmenler Parkı kent merkezinde yer alan ve farklı sosyo-kültürel ve ekonomik düzeydeki insanların tercih ettiği, çeşitli sosyal ve fiziki imkanları olan bir parktır. Ankara Büyükşehir Belediyesi Başkanı Murat Karayalçın (1989-1993), Belediye ve Gazi Üniversitesi arasında bir Protokol imzalamıştır. Üniversite öğrencilerinin oluşturduğu Gönüllü Park Topluluğu ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Gençlik Konseyi de Protokolde taraftır. Protokolün konusu Seğmenler Parkının bakım ve korunması ile bu alandaki etkinliklerin taraflarca yürütülmesidir. Park topluluğu gönüllü üniversite öğrencilerinden oluşturulmuştur. Gençlik Konseyi'nden Koordinasyon Kuruluna yollanacak temsilci, Konseyin ilgili üniversite öğrencisi üyeleri arasından seçimle belirlenir. Protokolün amacı protokolde şu şekilde belirtilmiştir:

- Katılımcılık ilkesi doğrultusunda, kentin doğal, kültürel ve tarihi değerlerini koruyup geliştirmek,
- Ortak kent kültürünün oluşumuna katkıda bulunmak amacıyla protokol konusu alanların kentliler tarafından daha yaygın kullanımını sağlamak,
- Çevre duyarlılığını geliştirmek,
- Gençlerin kent yaşamına daha etkin katılımını sağlamaktır.

Protokolün imzalanma ve faaliyet sürecinden, o dönemin Ankara Gençlik Konseyi Temsilcisi Ali Necati Koçak (Kişisel iletişim, 01 Aralık 2021) şu şekilde bahsetmiştir: "Murat Karayalçın 1990 yılından itibaren her eğitim öğretim yılı başında üniversiteleri ziyaret edip öğrencilere kenti birlikte yönetme çağrısında bulunuyordu. O dönem için bu çok ses getiren bir uygulamaydı

çünkü özellikle 1980 sonrası dönemde gençler apolitikti ve bir araya gelemiyorlardı. Üniversite toplulukları bile yeni açılmaya başlamıştı. Genellikle çevre toplulukları kuruluyordu. Bu öğrencilere yapılan çağrı ilk etapta anlaşılmamış ve karşılık bulmamıştı. Sonraki yıl Karayalçın, Gazi Üniversitesinde yeniden aynı çağrıyı yaptı. Yine karşılık alamaması üzerine kenti birlikte yönetme çağrısının içeriğini anlattı. Seğmenler Park'ını birlikte yönetme fikrini ortaya attı. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Murat Karayalçın ve Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) Dekanı Prof. Dr. Turgut Önen bütün üniversite adına protokolü imzaladı. Dolayısıyla sadece İİBF öğrencileri değil diğer bölümlerin de öğrencileri çalışmaya katıldı."

Protokolün süresi 1 yıl olarak belirlenmiştir. Parkın bakım ve korunması için Park topluluğu, Belediye ve Gençlik Konseyinden oluşan bir koordinasyon kurulu kurulmuştur. Görevleri:

- Park programının hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- Belediye ve Üniversitenin görüşleri alınarak Gençlik Konseyi ve Park Topluluğunca yıllık program hazırlamak,
- Protokol konusu alanda, kentlilerin en yoğun kullandıkları bölgede Bilgi Panosu kurmak; Panoda bu protokolün bir kopyasını, Koordinasyon Kurulu üyeleri ile parkta görev alanların adlarını ve aylık programı sergilemek,
- Yıllık program dışında kültürel, sanatsal, sportif vb. etkinlikler için gelecek önerileri Koordinasyon Kurulunca karara bağlamak,
- Protokol kapsamındaki işler yürütülürken gerekli araç ve gereci Belediye tarafından sağlamak,
- Protokol kapsamı dışındaki işlerin yürütülmesinde personel istihdamının Belediye tarafından sağlanmasıdır.

Üniversitenin görevleri ise:

- Park Topluluğu ve Koordinasyon Kurulu duyurularının tüm öğrencilerin kolaylıkla okuyabileceği yerlere asılması,
- Yıllık program çalışmalarına öğretim üyeleri ve Sağlık ve Sosyal Yardım Dairesi Başkanlığının önerileri ile katılması,
- Park Topluluğu ve Koordinasyon Kurulunun işlev ve yetkilerinin öğrencilere tanıtılması,
- Gerekli gördüğünde Park Topluluğu ve Koordinasyon Kurulu toplantılarına gözlemci gönderilmesidir.

2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 1983 yılında yayınlandığı haline göre diğer kamu kurum ve kuruluşlarının mülkiyetinde olan

taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının koruma ve değerlendirilmesi bu Kanun hükümlerine göre kendilerince yapılmaktadır. Dolayısıyla Seğmenler Parkı, Ankara Büyükşehir Belediyesi görev alanındadır. Bu mekanlar devredilemez ancak belirli sürelerle kullanılmak üzere devlet dairesine, kamu kurum ve kuruluşlarına bırakılması ya da kiraya verilmesi Kültür ve Turizm Bakanlığı iznine tabiidir. Bu Protokolde Kültür ve Turizm Bakanlığında izin alındığına ilişkin bilgi yer almamaktadır. Ancak Protokol'de bu Protokolün işbirliği Protokolü olduğu belirtilmiştir. Belediye görev ve sorumluluklarını yerine getirmeye devam etmiş ancak gençlerin kent yönetimine katılımı için Gazi Üniversitesi öğrencileri ile işbirliği yapmıştır.

Kamusal bir alana ilişkin yapılan protokollerde amaç yeniden işlevlendirme ve mevcut yapılara uygulanacak restorasyon olabilir. Restorasyon aslı bozmadan onarma anlamına gelmektedir (Hasol, 1979, s.424). Restorasyon işlemlerinde yapının işlevinin korunması önemlidir. Sorun tespit edilir ve çözümüne ilişkin alternatifler üretilir. Farklı restorasyon türleri mevcuttur. Bunlar: sağlamlaştırma, bütünleme, yeniden işlevlendirme, yeniden yapım, temizleme ve taşımadır. Yeniden işlevlendirme sürdürülebilirlik ilkesine yönelik bir yöntemdir. Yaşam biçimlerinin zaman içinde değişmesiyle yapıların işlevini yitirmesi ya da standart altı kalması neticesinde işlev kazandırılmasıdır (Pehlivan, 2018, s. 540). İşlevini yitirmiş, atıl durumda olan, çöküntü alan haline gelen yapılara ulusal ve uluslararası düzeyde yeniden işlevlendirme yapılmaktadır. İngiltere'de eski bir elektrik santralının Tate Modern isimli müzeye dönüştürülmesi, New York'ta artık kullanılmayan demiryolunun The High Line isimli bir park olması, Danimarka'da kurumuş bir havuzun Danish National Maritime Museum olarak kullanılması uluslararası değerlendirilen örneklerdir. Ülkemizde ise İstanbul'da bulunan Silahtarağa Termik Santrali Santralistanbul isimli kültür, sanat ve eğitim platformuna dönüştürülmüştür. Ancak Seğmenler Parkı Protokolüne benzer bir protokol ya da anlaşmaya rastlanmamıştır.

2863 sayılı Kanununun 17. Maddesinde belirtilen sit alanlarının koruma ve kullanma esaslarına göre sit alanlarına belediyeler, valilikler ve ilgili kurumlar tarafından koruma amaçlı imar planı hazırlanır ve uygulanır. Koruma Amaçlı İmar Planları günümüzde 2012 yılında yayınlanan Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik'e göre yapılmaktadır. Bu alanda yapılacak faaliyetler 110 sayılı Doğal Sit Alanlarını Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı'na göre şu şekildedir:

- Doğal afet anında acil müdahale edilebilir,

- Madencilik faaliyeti yapılamaz, taş, toprak, kum alınamaz vb. malzeme dökülemez,

- Koşulları, kapsamı, süresi Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonları tarafından belirlenmek şartıyla:

a- Bilimsel amaçlı araştırma, eğitim ve izleme faaliyetleri yapılabilir.

b- Alanda taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlığı bulunması veya rastlanması halinde bilimsel kazı, ortaya çıkarma ve koruma çalışmaları ilgili Bakanlığın izni ile yapılabilir.

c- Bu alanların korunmasına ve ıslah edilmesine yönelik bilimsel rapor sonucu teklif edilen projeler yapılabilir.

ç- Güvenlik, uyarı ve bilgilendirme amaçlı levha ve işaretler konulabilir.

d- Orman yangın yolu açılmasına, ormanların bakım ve onarımı, orman zararları ile mücadele edilmesi amacıyla çalışmalar yapılmasına izin verilebilir.

e- Alan içerisinde yer alan; anıt ağaç, grup tescilli ağaçlar ile tescilli bulunmayan ağaçların ilgili kurumdan alınacak teknik rapor doğrultusunda bakım ve onarımları yapılabilir.

f- Ekonomik dengenin devamlılığı ve tozlaşmanın sağlanabilmesini destekleyen arıcılık faaliyetleri yapılabilir.

g- Kuş gözlem kulesi yapılabilir.

ğ- Bu alanlarda Bakanlıkça gerekli görüldüğü takdirde bakım çalışmaları ve çevre temizliği yapılabilir.

Mevzuat ve İlke Karara göre Belediye'nin görev ve sorumlulukları yukarıda belirtilmiştir. Mülkiyeti belediyeye ait kültür varlıklarına ilişkin 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu 10. Maddesine göre sanat tarihi, mimarlık, şehir plânlama, mühendislik, arkeoloji gibi meslek alanlarından uzmanların görev alacağı koruma, uygulama ve denetim büroları kurulması gerekir. Ayrıca, il özel idareleri bünyesinde, kültür varlıklarının korunmasına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon projelerini hazırlayacak ve uygulayacak proje büroları ve sertifikalı yapı ustalarını yetiştirecek eğitim birimleri kurulabileceği belirtilir. Bu bürolar koruma bölge kurulları tarafından uygun görülen koruma amaçlı imar plâni, proje ve malzeme değişiklikleri ile inşaat denetimi de dahil olmak üzere denetlemekle yükümlüdür. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7. Maddesi (o) bendine göre kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak, bu amaçla bakım ve onarımını yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek büyükşehir belediyesinin görevidir. 5393 sayılı Belediye Kanununun 14. Maddesi (b) bendine

göre belediye, kültür ve tabiat varlıkları ile tarihi dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekanların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Aynı Kanununun 75. Maddesinin (a) bendi: “belediye meclisinin kararıyla belediye tarafından; Mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapım, bakım, onarım ve taşıma işlerini bedelli veya bedelsiz üstlenebilir veya bu kuruluşlar ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir ve bu amaçla gerekli kaynak aktarımında bulunabilir. Bu takdirde iş, işin yapımını üstlenen kuruluşun tâbi olduğu mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır.” şeklindedir.

Seğmenler Parkı sosyal, ekonomik, kültürel ve eğitim durumu birbirinden farklı çok sayıda grubun bir araya geldiği önemli kentsel alandır. Kent parkları, insanların beden ve ruhen iyi olması için gereklidir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ne göre de sağlık “sadece hastalık veya sakatlık durumunun olmayışı değil kişinin beden, ruhen ve sosyal yönden tam bir iyilik halindedir.” şeklinde tanımlanır. Seğmenler Parkı gibi kentin merkezinde ve çok sayıda sosyal alanı bulunan bir park bu iyilik halinin gerçekleşmesi için iyi bir araçtır.

Katılım Hakkı Açısından Değerlendirme

Kent parklarından eşit bir şekilde yararlanmak kent hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Avrupa Kentsel Şartı’nda da yer alan park ve yeşil alanlara ilişkin detaylar, yeterli yeşil alanın, kentli insanların kendini iyi hissetmesi ve gerçekleştirmesi için gerekliliğini vurgular. Bu şartın yerine getirilmesi için yeşil alanların korunması ve peyzaj uygulamaları yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Yerel yönetim birimleri, kamusal alanların kullanımı gibi toplumun geleceğini ilgilendiren konularda demokrasi anlayışını da yaygınlaştırmak için katılımı ön planda tutarlar. Halkın katılımı için gerekli ortamın yerel yönetimler tarafından sağlanması gerekir.

Seğmenler Parkı Protokolü’nün içeriği, o dönem yapılan çalışmalar, çalışmalara çağrı bildirileri gibi argümanlar bize Seğmenler Parkı Protokolünün teknik olarak katılımı teşvik etmeyi amaçladığını göstermektedir. Protokol’ün “kentlilerin en yoğun oldukları yerlerde sergilenmesi” maddesi hem katılımı hem de şeffaflığı içermektedir. Seğmenler Parkı için imzalanan bu protokol nedeniyle parkın kamusal niteliğini yitirip yitirmediğine ilişkin soru işaretleri oluşmuştur. Seğmenler Parkı ve Gazi Üniversitesi konum itibarıyla yakın değildir. Dolayısıyla Park’ın üniversitenin kampüsü haline gelmediği açıktır. An-

cak üniversite öğrencilerinin yaptıkları bakım ve korumanın yeterli olup olmadığı, parkta mevzuat ve protokolde belirtilenler haricinde faaliyet yürütülüp yürütülmediği soruları önemlidir. Bu sorular Ali Necati Koçak'a da yöneltilmiş ve "Parkta küçük çocuklar çöp kutularını boyuyorlardı, çocuk gelişimi öğrencileri çocuklara eğitici oyunlar öğretiliyordu. Parktaki amfi tiyatrodaki konserler ve tiyatrolar sergilendi. Sadece üniversite öğrencileri değil bütün Ankara halkı etkinliklere davet edildi. Hatta çimenlere basmak hala yasakken o dönem insanlar parkta vakit geçirsün diye bu yasak kaldırıldı. Parkın etrafındaki çitler kaldırıldı ve Park tüm halkın kullanımına açıldı. Parkı kullananlar tarafından çimenler sulandı, etkinlikler yapıldı. Aynı zamanda parkta bakım ve koruma açısından eksik bırakılan taraflar Belediye tarafından tamamlanmaktaydı." Şeklinde çalışmalara ilişkin bilgi alınmıştır. Zaten işbirliği amacıyla yapılan Protokolde öğrenciler tarafından yerine getirilmeyen veya getirilemeyen hizmetlerin belediye tarafından yapılmaya devam edileceği belirtilmiştir.

Protokolün tanıtım toplantısı 16 Nisan 1992 tarihinde Gazi Üniversitesi İİBF 100. Yıl Kültür Merkezinde gerçekleşmiş ve toplantıya tüm üniversite öğrencileri "Gazi Üniversitesi Seğmenler Parkında Bildirisi" dağıtılarak davet edilmiştir. Daha sonra yapılacak etkinlikler aylık olarak planlanmış; etkinliklere çağrı yapılmıştır. Protokolde ve etkinliklerin tanıtımının yapıldığı bildirilerde "katılım", "birlikte karar verme", "birlikte yönetme" kavramları sıklıkla kullanılmıştır. Karar verme ve uygulama sürecine yönelik çalışmalar herkese duyurulmuştur. Kamusal alan olan parkların yönetiminde birliktelik önemlidir. Kent sakinleri, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetim birimleri ihtiyacın tespiti ve çözüm önerileri açısından birlikte çalışma yürütmeli ve demokratik bir kent yönetimi oluşturulmalıdır.

Katılım için şeffaf şekilde bilgilendirme ve yeterli fiziki imkanların sağlanması gerekmektedir. Halkın görebileceği alanlara asılan bildiriler ve yapılan çağrılar şeffaf şekilde bilgilendirme kapsamında ele alınabilir. Parkın herkesin kullanımına açık olması ve ücretsiz giriş sağlanabilmesi yeterli fiziki alanın sağlanmasına yöneliktir.

Tartışma ve Sonuç

Kamusal alan olan kent parkları karşılaşma alanlarıdır. Farklı yaş, cinsiyet, ırk, dil, din vb. kriterlerdeki insanların karşılaşmasına ek olarak insanın ekolojik unsurlarla ve cansız varlıklarla da karşılaştığı mekanlardır. Bu karşılaşmanın en iyi şekilde gerçekleşmesi için kent sakinlerine, sivil toplum örgütlerine ve yerel yönetimlere görev ve sorumluluk düşmektedir. Kent parklarının çıkış noktası da kent sakinlerine sağlıklı bir yaşam ortamı sunmaktır.

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte, Ankara'yı ideal bir kent yapabilmek için birçok plan hazırlanmıştır. Bu planlar incelendiğinde, o dönem için yeşil alanların varlığına ne kadar önem verildiği anlaşılmaktadır. Seğmenler Parkı ise Atatürk'ün doğumunun 100. Yılına armağan olarak 1983 yılında açılmıştır ve o günden beri halka hizmet vermektedir.

Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Gazi Üniversitesi arasında Murat Karayalçın dönemi 1991 yılında yapılmıştır. Protokol içerik olarak katılımcılığa vurgu yapmakta olup Parkın tüm kent sakinleri için işlevsel hale getirilmesinin amaçlandığı belirtilmiştir. Seğmenler Parkı Protokolünde kentin birlikte yönetimi adına bir deneyim ortaya konması amaçlanmıştır. Protokolün tüm kent sakinlerine duyurulmasının gerekliliği üzerinde durulmuştur. Belediye, Gençlik Konseyi ve Park Topluluğu birlikte hareket ederek Park'ı yönetmiş; Gençlik Konseyi ve Park Topluluğu tarafından yerine getirilmeyen hizmetler Belediye tarafından sunulmuştur.

Kent hakkı, kentte yaşayan nüfusun hızla artması üzerine ortaya çıkan sorunlara bir nevi çözüm niteliğindedir. Eğitim, sağlık gibi temel haklara ek olarak çevre, barış gibi dayanışma haklarının hepsi aslında kent hakkı kapsamında da değerlendirilmektedir. Bu kapsamda kent parklarından eşit bir şekilde yararlanmak ve kent parklarının yönetim sürecinde katılımcı olmak kent hakkıdır.

Sonuç olarak, Avrupa Kentsel Şartı'nda yer alan ve yeşil alanların kullanımıyla bağlantılı olarak değerlendirilebilecek kentsel haklar: Kirletilmemiş, sağlıklı çevre, sağlık, spor ve dinlenme, kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre, doğal zenginlikler ve kaynaklar, katılım ve eşitlik. Seğmenler Parkı Protokolünün, Seğmenler Parkının daha işlevsel hale getirilmesi ve üniversite öğrencilerinin kent yönetimine katılması için yapıldığı Protokol metninden anlaşılmıştır. Parkın bakım ve onarımının aksatılmaması kirletilmemiş, sağlıklı çevre, doğal zenginlikler ve kaynaklar ve kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre haklarının kullanılmasını sağlamıştır. Parkın sunduğu fiziksel imkanlar sayesinde spor ve dinlenme hakkı kullanılabilmiştir. Eşitlik ve katılım hakları ise hem demokrasi için hem kentten adil şekilde yararlanabilmek için gerekli olan iki önemli hak. Eşitlik hakkı hizmetlerden dil, din, ırk, cinsiyet, maddi durum fark etmeksizin eşit şekilde yararlanabilmeyi ifade eder. Seğmenler Parkının halka açık olması, ücretsiz giriş sağlanabilmesi eşitlik hakkının uygulanabilmesi açısından önemlidir. Protokolde ve protokol kapsamında yapılan çalışmalarda tüm halkın davet edilmesi ise katılım hakkının sağlanmasına yöneliktir. Kent haklarının korunması ve ihlal edilmesini önlemek adına Avrupa Kentsel Şartı 1 ve

2’de yerel yönetimlerin sorumluluğu belirtilmiştir. Yerel yönetim kent parklarının sağlıklı, bakımlı ve aktif bir şekilde kent sakinlerine hizmet etmesini sağlamak aynı zamanda parkların ekolojik niteliğini korumakla görevlidir.

Extended Abstract

An Evaluation of the Applicability of the Right to Participate as a Right to the City: Segmenler Park Protocol

*

Nazlı Yücel Batmaz

ORCID: 0000-0003-1950-7410

Irmak Dalgıç

ORCID: 0000-0003-1503-7730

Since the beginning of the 19th century, events such as the development of technology, industrialization, and World War II, which caused important sociological transformations in the world, accelerated the urban population growth. With the lack of job opportunities and impoverishment in rural areas, people migrated to the city. Irregular migration to the city causes many problems in urban life. It is an important problem that especially those who come to the city to work cannot find a job in the city. However, not only those who cannot find a job, but also those who have a job have important problems in the city. One of them is the lack of well-being.

The World Health Organization defines health as a state of complete physical, mental and social well-being and not merely the absence of disease or infirmity. The fact that people living in the city spend most of their time working is an obstacle to well-being. Central and local government units do a lot of work for people to be healthy. One of them is the development of urban parks. Urban parks become working areas with the urban transformation in the 19th century. Especially in the United States, the studies carried out by landscape architect Fredrick Lax Olmsted are pioneers in this regard. Olmsted says that parks have a healing effect on people and that everyone should benefit from parks regardless of class. Within the framework of this requirement, Central Park was designed in New York. According to Olmsted, urban parks are open and green spaces that look wider, plainer and more natural than residential gardens, and do not have a dense green texture like a grove and forest. There must be a high density of people around urban parks. Jane Jacobs also complains about the

establishment of urban parks in non-residential areas. A good park offers “activities and uses, accessibility, comfort and image, sociability”.

City parks offer opportunities to achieve physical and mental health. Ankara, which has a population of approximately 6 million, has many city parks. Seğmenler park is one of the city parks. Seğmenler Park is a park very close to the center of Ankara. It is easily accessible by walking and transportation vehicles. On behalf of Ankara Metropolitan Municipality for Atatürk's 100th birthday, Associate Professor Selami Söze started the project and was put into use in 1983. It is 65,060 square meters in size. This park, which is an important recreation area 2 city buffets, 1 restaurant and cafeteria, 2 children's playgrounds, 1 fitness area, 1 amphitheater, 3 statues, 1 mosque, 1 water games pool. It serves the public with 1 administration building and security cabins.

A protocol was signed with Gazi University during the period of Ankara Metropolitan Municipality Mayor Murat Karayalçın for Seğmenler Park. The content of the protocol envisages cooperation with Gazi University students to make the park more lively and functional. Although the studies are not long-term, the principles of participation and transparency are kept in the foreground. In the European Urban Charteru, many rights, especially equality and participation, should be provided while providing city services. When the protocol of Seğmenler Park is examined, many rights such as unpolluted-healthy environment, sports and recreation, health are offered to the citizens as well as participation and equality.

Urban parks are areas that should be open to the use of all parts of the city. In this study, first of all, the concepts of right to the city and right to participation are defined. These rights, also stated in the European Urban Charter, ensure that city dwellers use the city fairly. Utilizing urban parks, which are urban areas, is also within the scope of the right to the city. After determining the definition and scope of city parks, the history and possibilities of Seğmenler park are explained. Then, the Seğmenler Park Protocol was evaluated according to the legislation and other rights within the scope of the right to the city.

Kaynakça/References

- Ankara Büyükşehir Belediyesi ve Gazi Üniversitesi arasında imzalanan protokol.
Ankara İli Kültür Envanter Listesi, 27/11/2021 tarihinde
<https://korumakurullari.ktb.gov.tr/Eklenti/41321,ankara-envanter.pdf?0>
adresinden erişildi.
Ertan Akkoyunlu, K. (2008). Kent hakkı üzerine düşünceler, *Anıme İdaresi Dergisi*, 125-141.

- Gazi Üniversitesi Seğmenler parkında bildirisi.
- Gürler Erbaş, E. ve Özer, B. (2013) "Sadece parklar", *Tasarım Kültür Dergisi*.
- Hasol, D. (1979). *Ansiklopedik mimarlık sözlüğü*, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Keleş, R. (2021). *Kentbilim terimleri sözlüğü*, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Kuter, N. ve Çakmak, M. (2017). "Kamusal dış mekanlarda engelliler için tasarım: Ankara, Seğmenler parkı örneği", *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*.
- Lefebvre, H. (2015). *Şehir hakkı*, çev., Işık Ergüden. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Murat Karayalçın röportajı, (2021). *Ayrancım Gazetesi*, 16.
- Mutlu, A. ve Yücel Batmaz, N. (2020). *Kent hakkı*, Ankara: Orion Kitabevi.
- Onur, B.E. ve Demiroğlu, D. (2016). Kentsel sürdürülebilir mekanlar: Ekolojik parklar, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 340-355.
- Özdemir, A. (2009). Katılımcı kentli kimliğinin oluşumunda kamusal yeşil alanların rolü: Ankara kent parkları örneği, *Turkish Journal of Forestry*, 144-153.
- Öztürk, Y. (2018). Boş zaman, rekreasyon ve turizm tanımları arasındaki ilişkinin karşılaştırmalı bir analizi, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 31-42.
- Pehlivan, G.F. (2018). Anıtsal Türk mimarlık örneklerinden Deveci Han'ın yeniden işlevlendirilmesi, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 537-559.
- Sarıkaya, M. (2007). *Göksu parkı'nın (Eryaman-Ankara) mevcut kullanımı ve kullanıcı beklentilerinin irdelenmesi*, (Yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Yücel, G.F. (2005) *Kent parkları ile ilgili kalite kriterlerinin oluşturulması*, (Doktora tezi), İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.